

MARMARİS YÖRESİ'NDE YAŞAYAN ALAYUNT OYMAĞINA AİT NAMAZLAĞALAR¹

NURAN SAY*

Türk medeniyetinin daha Uygurlar devrinde Buda mabetlerinde tek veya daha fazla kişinin tapınabilmek için üzerine oturdukları yaygıların var olduğu bilinse de, günümüzde İslâmiyet etkisi ile ortaya çıkan² bu yaygılar Arapça " seccâde etmek" fiilinden türetilmiş ad ile anılmaktadır.³

Seccâde İslâmî temizlik prensibine göre özel olarak kullanıma hazırlanmıştır. Halıcılıkta bugün bir eb'ad adı olarak kullanılıyorsa da esas amacı dînidir.⁴

Müslümanların ilk çağlarında namaz kılmak için camilerin çıplak zeminini, avluyu, temiz toprak üstünü kullandıkları bilinmektedir. Bu sebeple Hz. Muhammed zamanından sonra bu tür yaygı geleneğinin oluştuğu düşünülmele beraber kesin olarak nasıl ortaya çıktığı konusunda bilgiler bulunmamaktadır.⁵

El sanatları içinde yer alan seccadeler, halı⁶ ve işleme⁷ teknikleriyle karşımıza çıkarken, Anadolu bölgesel özelliklerine sahip olarak günümüze kadar gelmiş⁸ "Kula seccâdeleri" "Marpuçlu Gördes seccâdeleri" gibi yöre ve "Direkli seccâde", "İbrikli Gördes", "Mihraplı seccâde", Kandil motifli seccâde⁹ vs. bezeme isimleriyle de anılmaktadır.

* G. Ü. Eğitim Fak., Güzel Sanatlar Bölümü, Resim İş Eğitimi Ana Sanat Dalı Öğretim Üyesi.

1 Bu araştırma 1990 senesinde Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim- İş Eğitimi Bölümü'nde tamamlanmış ve daha geniş master tezi olarak sunulmuştur.

2 Açıkgöz 1984, 137-187.

3 Bilgin 1977, 47-57.

4 Açıkgöz 1984, 178.

5 Bilgin 1977, 47.

6 Bilgin 1977,47; Karamağaralı, 1998, 32-39.

7 Kerametli 1977,97-103.

8 Demiriz 1982, 912-915.

9 Açıkgöz 1984, 179.

Marmaris İlçesi'ne bağlı Söğüt, Armutalan, İçmeler, merkez, Osmaniye köylerinde yapmış olduğumuz alan araştırması sonunda kendine özgü beze-me ve renk özelliği ile boy geleneğini simgeleyen " Cicim tekniğiyle kirkitli düz el dokumaları içinde de görülmüştür.

Marmaris Ege Bölgesi'nde bulunan Muğla ilinin güneyinde dağlık bir sahil ilçesidir.¹⁰

Marmaris, Bozburun adlı bir bucak ve on beş köyden meydana gelmiştir. Merkeze bağlı köyler; Ada, Armutalan, Beldibi, Camlı, Hisarönü, İçmeler (Bölenye), Karaca ve Orhaniye'dir. Bozburun bucağına bağlı köyler ise; Bozburun, Bayır, Selimiye, Söğüt, Taşlıca ve Turgut isimleriyle bilinmektedir.¹¹

İlçe köylerinde halen yerleşik düzende yaşayan yerli halkın, Oğuz Kayı boyu Ala Yuntu oymağı Türkmen ve Yörüklerinden oldukları çeşitli kaynaklar ve yöre halkından elde edilen bilgiler ile tespit edilmiştir.¹²

11.yy. da Anadolu'ya gelen Türkmenlerin beraberinde keçe, çadır, düğümlü halı ve ipekli kumaş yanı sıra kilim de getirdikleri bilinmektedir.¹³

İncelememiz sırasında Söğüt, Armutalan, İçmeler ve Bayır köylerinde ıstar tezgâhı görülmüştür. Tezgâh, bu köylerde bulunan bazı evlerde evin inşaatıyla birlikte yapıldığından sabit durumdadır. En önemli yeri işgal etmektedir.

Konumuz olan namazlağalarda (seccâde) Istar tezgâhında genç kızlarımızca çeyiz olarak dokunan ürünlerdir. Bu ürünlerden, desen, teknik ve renk olarak bulabildiğimiz en özgün dokuz örnek sırasıyla şunlardır.

Örnek: 1

Fotoğraf No	: 1-2
Çizim No	: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 27.
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Söğüt
İnceleme Tarih	: 10.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Hayriye İNAL
Dokunduğu Tarih	:1940-1950
Dokumanın Türü	: Namazlağa
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.

¹⁰ Uykucu 1970, 9; Göker 1971, 56.

¹¹ Müştakhan 1968, 43

¹² Sümer 1964, 358-387; Durul 1969, 2; Sümer 1972, 51,181,213,220,350,351; Özgirgin 1971,7

¹³ (Balpınar) Acar 1982, 16; Durul 1985, 11.

Boyutları	: 1.30 X 73 Cm.
Saçak Uzunluğu	: 9-18 Cm.
Çözüğü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 13

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine sağdan sola kontur, çırpı, goraf (Çizim No: 27), dişe Çizim No: 6) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden "çırpılar" üzerine, zincir (Çizim No : 4), baklava dilimine benzer kare (Çizim No: 2), baklava kare zincir (Çizim No: 5) "goraf" üzerine, iyilik (Çizim No: 3), göbekli (Çizim No: 1) adı verilen yanışlar dokunmuştur.

Dokumanın renkleri; siyah, fildişi, yeşil, turuncu, kırmızı, lacivettir.

Örnek:2

Fotoğraf No	: 3-4
Çizim No	: 2, 3, 7, 8, 9, 27
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Söğüt
İnceleme Tarihi	: 10.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Hayriye ŞAHİN
Dokunduğu Tarih	: 1940-1950
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.48 X 90 cm.
Saçak Uzunluğu	: 7-16 cm.
Çözüğü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 12

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine sağdan sola kontur, çırpı (Çizim No: 27) çubuk (Çizim No: 9) ve goraf (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden gorafklar üzerine pıtrak (Çizim No: 7), çaprazlı baklava kare (Çizim No: 8), baklava dilimine benzer kare yanış (Çizim No: 2) ve iyilik yanışı (Çizim No:3) dokunmuştur.

Dokumanın renkleri, fildişi, mor, mavi, kırmızı, turuncu, sarı, pembedir.

Örnek:3

Fotoğraf No	: 5-6
Çizim No	: 1, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 27
Bulunduğu Yer	:

İlçe	: Marmaris
Köy	: Armutalan
İnceleme Tarihi	: 15.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Fatma BODUR
Dokunduğu Tarih	: 1920-1930
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.32 X 90 cm.
Saçak Uzunluğu	: 8-17 cm.
Çözü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 11

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine yukarıdan aşağıya kontur, çırpı, goraf (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgiler ve sığır sidiği (Çizim No: 14) adı verilen kırık çizgilerden meydana gelmiştir. Bu çizgilerden goraf lar üzerine güvercin gözü (Çizim No: 11), kirpik içinde mekik (Çizim No: 15), ince bel (Çizim No: 10), göbekli (Çizim No: B1), mekik (Çizim No: 12), çırpılar üzerine ise çeprez (Çizim No: 13), pıtrak (Çizim No: 7) yanlışları dokunmuştur.

Dokumanın renkleri: kırmızı, siyah, fildişi, turuncu, pembe, sarıdır.

Örnek:4

Fotoğraf No	: 7-8
Çizim No	: 1, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 19, 27.
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Armutalan
İnceleme Tarihi	: 15.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Hamide ERTUĞRUL
Dokunduğu Tarih	: 1950-1960
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.38 X 98 cm.
Saçak Uzunluğu	: 7-9 cm. kozalı saçak (Çizim No: 28)
Çözü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 11

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine yukarıdan aşağıya dontur, çırpı, goraf (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgiler ve sığır sidiği (Çizim No: 14) adı verilen kırık çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden goraf lar üzerine, kirpik içinde çaprazlı baklava kare

(Çizim No:16), göbezli (Çizim No: 1), ince bel (Çizim No: 10), güvercin gözü (Çizim No: 11), çift mekik (Çizim No: 19), çırpılar üzerine , ters çeprez (Çizim No: 18), pıtrak (Çizim No:17) yanırları dokunmuştur.

Dokuma pembe, siyah, fildişi, mor, kırmızı turuncu, çok açık yeşil, mavi renklerinden oluşturulmuştur.

Örnek:5

Fotoğraf No	: 9-10
Çizim No	: 3, 22, 27
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: İçmeler
İnceleme Tarihi	: 15.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Fatma DURSUN
Dokunduğu Tarih	: 1970-1975
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.44 X 1.11 cm.
Saçak Uzunluğu	: 6-25 cm. örme saçak (Çizim No: 22)
Çözgü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 6

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine yukarıdan aşağıya çırpı, kontur, goraf (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden goraf lar üzerine iyilik (Çizim No: 3) yanırlı dokunmuştur.

Dokumanın renkleri; kırmızı, siyah, fildişi, turuncu, mordur. Yanırlardan bazılarında pembe ve yeşil renk görülmektedir.

Örnek:6

Fotoğraf No	: 11-12
Çizim No	: 3, 6, 7, 20, 21, 22, 27
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Söğüt
İnceleme Tarihi	: 10.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Hayriye İNAL
Dokunduğu Tarih	: 1935-1940
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.

Boyutları	: 1.23 X 73 cm.
Saçak Uzunluğu	: 5-9 cm. örme saçak (Çizim No:22)
Çözüğü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 13

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine sağdan sola çırpı, gıraf, kontur (Çizim No: 27) ve dişe (Çizim No: 6) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden goraf lar üzerine gül bahçe (Çizim No: 20) iyilik (Çizim No: 3) pıtrak (Çizim No: 7) diyagonal çift çapraz (Çizim No: 21) yanları dokunmuştur.

Dokumanın renkleri; yeşil, turuncu, siyah, fildişi, kırmızıdır.

Örnek:7

Fotoğraf No	: 13-14
Çizim No	: 3, 23, 27
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Merkez
İnceleme Tarihi	: 17.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Muzaffer ALPER
Dokunduğu Tarih	: 1940-1950
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.40 X 80 cm.
Saçak Uzunluğu	: 9-18 cm.
Çözüğü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 10

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çöz üzerine yukarıdan aşağıya goraf, kontur, çırpı (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden goraf lar üzerine kirpik içinde gül bahçe (Çizim No: 23) ve yanırlı en son goraf içine bir tane iyilik (Çizim No: 3) yanırlı dokunmuştur.

Dokumanın renkleri; kırmızı, sarı, kahverengi, fildişi, yeşil, morder.

Örnek:8

Fotoğraf No	: 15-16
Çizim No	: 3, 7, 24, 25, 27
Bulunduğu Yer	:

İlçe	: Marmaris
Köy	: Osmaniye
İnceleme Tarihi	: 17.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Ayşe ERDOĞAN
Dokunduğu Tarih	: 1930-1940
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.19 X 72 cm.
Saçak Uzunluğu	: 9-20 cm.
Çözümlü Sayısı	: 3
Atkı Sayısı	: 11

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, kahverengi yün çözgü üzerine yukarıdan aşağıya goraf, kontur, çırpı (Çizim No: 27) adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden gorafklar üzerine, iyilik (Çizim No: 3), iki ucu çapraz baklava kare içinde pıtrak (Çizim No: 24), iç içe geçmiş baklava kareler (Çizim No: 25) ve pıtrak (Çizim No: 7) dokunmuştur.

Dokumanın renkleri, soğan sarısı, kahverengi, fildişi, kırmızı, açık mavi, mordur.

Örnek:9

Fotoğraf No	: 17-18
Çizim No	: 3, 7, 20, 22, 26, 27
Bulunduğu Yer	:
İlçe	: Marmaris
Köy	: Söğüt
İnceleme Tarihi	: 10.01.1990
Dokuyucunun Adı Soyadı	: Zehra AKSEL
Dokunduğu Tarih	: 1940-1950
Dokumanın Türü	: Namazlağa (Seccâde)
Tekniği	: Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim.
Boyutları	: 1.43 X 88 cm.
Saçak Uzunluğu	: 9-20 cm.
Çözümlü Sayısı	: 4
Atkı Sayısı	: 13

Tanım: Dikdörtgen forma sahip olan dokuma, fildişi renkte yün çözgü üzerine yukarıdan aşağıya goraf, kontur, çırpı (Çizim No: 27), adı verilen yün atkı ipliklerinin oluşturduğu çizgilerden meydana gelmiştir.

Bu çizgilerden gorafklar üzerinde iyilik (Çizim No: 3), eğri yanış (Çizim No: 26) çirpılar üzerinde gülbahçe (Çizim No:20), pıtrak (Çizim No: 7) adı verilen yanışlar dokunmuştur.

Dokumanın renkleri; kırmızı, siyah, fildişi, sarı, yeşil, turuncudur.

DEĞERLENDİRME

Araştırmamıza konu olan yaygılarımız, 1920 (Fotoğraf No: 3)-1975 (Fotoğraf No:5) yılları arasında değişen üretimleriyle Marmaris'e bağlı Söğüt, Armutalan İçmeler Osmaniye isimli dört köyde tespit edilmiş, örneklerin çoğunluğu, Söğüt Köyü'nde (Fotoğraf No: 1, 2, 6, 9) bulunmuştur.

Daha önce yapılan incelemelere göre, " Atkı Yüzlü Seyrek Motifli Cicim" de, desen iplikleri iki çözgü üzerine dolanarak yanışlar (motif) oluşturulmuş, seyrek bir biçimde zemin üzerine yerleştirilerek, dokuma elde edilmiştir. İkinci teknik olan, "Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim" de desen iplikleri üç çözgü üzerinden dolanarak yapılmış ve yanışlar tüm zemin üzerine sık olarak dokunmuştur.¹⁴

İncelediğimiz dokumalarda ise desen iplikleri üç çözgü üzerinden dolandığı halde, meydana gelen yanışlar, seyrek ve yan yana sıralar halinde zemin üzerine yerleştirilmiştir. Zemin renk bakımından, çizgiler halinde düzenlenmiştir. Bu sebeple, incelediğimiz dokuma türüne "Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim" adını vermeyi uygun gördük.

27 numaralı zemin (Çizim No: 27) 8 örnekle (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9) dikkatimizi çekmiştir. Bunun üzerine üç numaralı bezeme (Çizim No: 3) yedi örnekle (Fotoğraf No: 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9) çoğunlukla işlenirken beş numaralı bezeme (Çizim No: 5) beş örnekle (Fotoğraf No: 2, 3, 6, 8, 9) hemen ardından onu takip eder.

Siyah, fildişi yeşil turuncu kırmızı, lacivert, mor, mavi, sarı, pembe, açık yeşil, kahverengi, soğan sarısı gibi 13 ayrı rengin görüldüğü dokumalarda, en çok dokuz örnekle (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) fildişi, ve kırmızı kullanılmış, ikinci sırayı siyah almıştır. (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9).

Boyutları; kısa kenar uzunluğu 72-1.11 cm. arası uzun kenar 1.19-1.48 cm. arası değişen dokumalarda standart bir ölçü tespit edilememiş olmasına rağmen, yaygıların formu dikdörtgendir.

9 ile 5 cm arasında değişen kısa saçak uzunluğu, 9 cm ile (Fotoğraf No: 1, 7, 8, 9) çoğunlukla kullanılırken, 25 ile 9 cm. arası değişen uzun saçak boyutu en çok 20 santim ile (Fotoğraf No: 8, 9) sınırlandırılmıştır. Saçakların ba-

¹⁴ Belkis Balpınar-Acar 1982, 57-59.

zıları örgü (Çizim No:22) (Fotoğraf No:9, 11,17), bazıları kozalı saçak (Çizim No:28) (Fotoğraf No:7) biçiminde yapılarak sunulmuştur.

Atkı sayısı en çok 13 (Fotoğraf No: 1, 6, 9) ile 11 (Fotoğraf No:3, 4, 8) arasında değişirken, çözgü sayısı (Fotoğraf No:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9) numaralı örneklerle 4'dür.

Kullanılan elyaf çözgü ve atkıda yündür (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)

Kendi aralarında değerlendirdiğimiz dokumaları işleme ve halı seccâdelele karşılaştığımızda teknik ve kompozisyon farklılıkları hemen dikkat çeker. İşleme seccâdelede; malzemeyi ince ipliklerle, uygulandığı zeminler oluşturur. Zeminler çoğu kez ince ve kalın keten bezler, sık ya da seyrek dokunmuş değişik cinsteki kumaşlar, kadifeler ve derilerdir. Bunların üzerine, renkli ipek ipliklerle ve sırma telle bezenmiş bir teknik ile lacivert, tarçın, yağ yeşili renklerin kullanıldığı görülür. Konu olarak tabiat anlatımı, figürlü bezemelerin yanı sıra çiçek rozetleri, gül ve sümbül gibi çiçek demetleri tasarımın ana objesi niteliğini taşımaktadır. Geniş kenarlıklar çiçeklerle doldurulmuş, Mihrabın iki yanındaki üçgen kısımlarda ve secdenin tam ortasına rastlayan çiçek demetleri yoğunluğu artırmıştır.¹⁵

Halı seccâdele ise çözgü atkı ve düğümden oluşan üç iplik sistemine dayalı teknik özelliklere sahiptir. Kullanılan ip yün olsa da kompozisyon olarak mihrap kemeri, sütunlar, kitabelikler ve diğer öğeler küçük soyutlamalarla seccâdelele olduğu gibi aktarılmıştır. İnanç gereği soyut ve sembolik şekillerin tercih edildiği görülse de gerçekçi tasvirlerin dinî kavramların anlatıcısı olarak bezediği dikkat çekmektedir. Kandil resmi ilahî ışığı, ibrik, beden temizliğini, hayat ağacı sonsuz hayatı, mihrap nişinin tepe noktasından aşağıya doğru sarkan bir çiçek demetinin "Bağ-ı İrem'i" mihrap nişinin, Cennetin kapısını simgelemesi gibi.¹⁶ Anlatmaya çalıştığımız iki tip ibadet yaygısı, Alayunt namazlağalarından tamamen ayrılmaktadır.

Örneklerimiz bazı yörelerimizde bulunan "cicim" dokumalarla karşılaştırdığımızda ise fonksiyonel olarak farklılık göstermektedir.

Mut yöresine ait un çuvalı olarak kullanılan dokuma; zemin, bazı yanış, renk ve dokuma tekniği ile yöremize benzerlik göstermektedir. Benzerlikler 2-3-6 numaralı örneklerimizde, goraf, çırpı (Çizim No: 27) adı ile oluşturulmuş sarı, kırmızı, kahverengi renklerin hâkim olduğu zemin üzerine zincir (Çizim No:5), gül bahçe (Çizim No:20) isimli bezemelerin işlenmesi ile görülmektedir.¹⁷

¹⁵ Kerametli, 1977,100-101.

¹⁶ Bilgin, 1977, 48.

¹⁷ Dulkadir, 1985, 54.

Kayseri çevresi dokumalarından birinde de; zemin, teknik ve bazı yanlışlar sayesinde benzerlik fark edilir biçimdedir. 1-2-3-4-6-7-8-9 numaralı örneklerimizin goraf, çırpı (Çizim No:27) çizgili yüzeylere sahip oluşu, 8 numaralı örneğimizde çizgi üzerine ters çeprez (Çizim No:18) isimli bezemenin işlenmesi ile ortak özelliklidir.¹⁸

Antalya çevresinden karşılaştırıldığında; zemin, teknik ve bazı yanlış özellikleri ile benzerlik hemen algılanmaktadır. 1-2-3-4-6-7-8-9 numaralı örneklerimizde goraf çırpı (Çizim No: 27) ile bezenmiş yüzeye örnek 2-3-6-8-9 da pıtrak (Çizim No: 7) yanlışın işlenmesi ile ortak niteliktedir.¹⁹

Daha uzak bir örnek de Çemişkezek çevresine ait dokumadır. Zemin, teknik ve bazı yanlış örnekleriyle yöremiz dokumalarına benzemektedir. 1-2-3-4-6-7-8-9 numaralı örneklerimizde goraf, çırpılardan oluşan (Çizim No: 27) zemin üzerine 1-2 numaralı örneklerimizde görülen baklava dilimine benzer karenin (Çizim No:2) işlenmiş olmasıdır.²⁰

Çanakkale/ Ayvacık çul dokuması 1-2-3-4-6-7-8-9 numaralı örneklerimizde görülen goraf, çırpı, kontür (Çizim No:27) zemin üzerine işlenen gül bahçe (Çizim No:20) isimli bezeme ve kırmızı, sarı, kahverengi, fildişi renkleri ile benzerliği dikkatimizi çekmiştir.²¹

Konya Keçimuhsine Köyü'nde, Konya Karapınar ve Obruk yöresinde Niğde ve Konya arasındaki yörük yerleşiminde dokunduğu²² tahmin edilen ürünlerin yöremiz ile benzerliği, teknik dışında tespit edilememiştir.

Özgünlüğüne inandığımız dokuz namazlağanın 1920-1975 yılları arasında değişen üretimleriyle Marmaris'e bağlı Söğüt, Armutalan, İçmeler, Osmaniye isimli dört köyde tespit edildiği, çoğunluğunun, Söğüt Köyü'nde görüldüğü, "Atkı Yüzlü Çizgili Zemin Üzerine Seyrek Motifli Cicim tekniğinde dokunduğu araştırmamız sonucudur.

Belirgin özellikleri ise; 27 numaralı çizgili zemin "goraf, çırpı, kontür" üzerine üç numaralı bezeme "iyelik" çoğunlukla işlenmiş, hemen ardından 5 numaralı bezeme onu takip etmiştir.

Fildişi, kırmızı, siyah namazlağalarda en çok kullanılan renkler arasındadır.

¹⁸ Pekin 1975, 14.

¹⁹ Eren 1984, 11.

²⁰ Durul 1971, 44.

²¹ Deniz 1998, 179.

²² Balpınar Acar 1982, 80-81,83.

Standart bir ölçü tespit edilememiş olmasına rağmen, yaygıların formu dikdörtgendir. Mihrap kısmı bezemelerin yönü ve kısa saçaklı bölüm ile belirlenmektedir.

Kısa saçak uzunluğu, 9 cm ve uzun saçak boyutu en çok 20 santim ile sınırlanmıştır.

Atkı sayısı en çok 11, çözgü sayısı 4'dür.

Kullanılan elyaf çözgü ve atkıda "S" bükümlü yündür.

Yukarıda belirlemeye çalıştığımız boy özellikleri ve üretim kalitesinin yüksekliği bakımından emin olduğumuz yöremiz yaygıları, genç kızlarımızca dokunan ve anadan kıza öğretilerek kuşaktan kuşağa aktarılan kültür hazinelerimizden biridir. Geçmiş günümüze aktaran kadınlarımızca üretilen namazlağalar teknik ve tasarım özellikleriyle halı ve işlemeli seccâdelerden ayrılıyor olsa bile, fonksiyonu sebebi ile aynı amaca hizmet etmektedir. İnanıcı paylaştan ancak ata yadigârı anlayışını muhafaza eden bu tür ürünlerin gelenekselliği korumada önemi büyüktür. Yok olmalarına izin vermeden dokuyucuları hak ettikleri bir biçimde kendi yaşadıkları yöre boy özellikleri içinde, destekleyecek gayret ve çabaların gösterilmesi gerekliliğiyle vakit kaybedilmeden çalışmalara başlanması umudumuzdur.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, H., "Türkçe'de Halı ve Halıcılık Terimleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Türk Hatları Özel Sayısı*, İstanbul 1984, s.137-187.

ACAR, B., *Kilim, Cicim, Zili, Sunak Türk Düz El Dokumaları*, İstanbul 1982.

Ü. B., "Saf Seccâdeler", *Sanat*, yıl 3, sayı 6, İstanbul 1977, s.47-57.

DENİZ, B., *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim- Cicim- Zili)*, Ankara 1998.

DEMİRİZ, Y., "Seccâdeler", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, cilt 5, İstanbul 1982, s. 912-915.

DULKADİR, H., *Mut ve Çevresinde Milli El Sanatlarımız (Istar Dokuma)*, Ankara 1985.

DURUL, Y., *Baraj Gölü Çevresi Dokuma Sanatları*, Ankara 1969.

DURUL, Y., "Savak Türkmenleri ve Dokuma Sanatları", *Türkiyemiz*, sayı 3, 1971 s. 43-44.

DURUL, Y., *Anadolu Kilimlerinden Örnekler*, İstanbul 1985.

EREN, N., "Yörük Çuvalları", *Türk Süsleme Sanatı Serisi: Türk Dokuma Sanatlarından Örnekler*, İstanbul 1984, s.10-13.

GÖKER - G., -M., *Muğla ve İlçeleri*, İstanbul 1971.

KARAMAĞARALI, B., "Ejder ve Lotus Motifinin Halı Seccâdelerdeki İkonografisi" *Arış*, yıl 1, sayı 4, Ankara 1998, s.32-39.

KERAMETLİ, C., "Divan Edebiyatı Müzesi'nde 18. Yüzyıl İşlemeli Seccâdeler," *Kültür ve Sanat*, İstanbul 1977, s.97-103.

MÜŞTAKHAN, K., *1967 Muğla İl Yıllığı*, Ankara 1968.

ÖZGİRGİN, M., "Türkmen Halları", *Sümerbank Dergisi İlâvesi*, 27, İstanbul 1971, s. 3-14.

PEKİN, E., "Yörük Çuvalları", *Sanat Dünyamız*, İstanbul 1975, yıl 2, sayı 5, s.14-19.

SAY, N., Marmaris Yöresi Dokumaları (Namazlağa, Ala Çuval, Ala Kilim) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim- İş Eğitimi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990.

SÜMER, F., "Oğuzlar", *İslam Ansiklopedisi*, cilt, 9 (1964), s.358-387.

SÜMER, F., *Oğuzlar Türkmenler Tarihleri Boy Teşkilatı Destanları*, Ankara 1972.

UYKUCU, E., *Marmaris Tarihi*, İstanbul 1970.